

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИИ

шурои диссертатсионии 6D.КОА-038 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Усмониён Нигина Солиҳ (Усмонова Нигина Солиҳовна) дар мавзуи «Таъсири коркарди пеш аз кишти тухмии ва хусусиятҳои физиологӣ ва биохимиявӣ навъҳои соя (лубиёи чинӣ) дар шароити водии Ҳисор» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯи ихтисоси 6D060712 – Физиология ва биохимияи растаниҳо.

Дар хулосаи комиссияи эксперти масъалаҳои зерин баррасӣ мегарданд:

- мутобиқати мавзӯ, муҳтавои диссертатсия ва автореферати Усмониён Нигина Солиҳ актуалӣ буда, таҳқиқоти комил, пурмазмун ва аз ҷиҳати мантиқӣ асоснок дар соҳаҳои физиология ва биохимияи растанӣ мебошад. Муаллиф барои расидан ба мақсад, вазифаҳои зеринро ба риштаи таҳқиқ ва мавриди омӯзиш қарор додааст:

1. Омӯзиши хусусиятҳои сабзишу инкишофи навъҳои соя вобаста ба коркарди пеш аз кишти тухмӣ бо танзимкунандагони рушди растанӣ.

2. Муайян кардани дараҷаи таъсиррасонии танзимкунандагони рушди растанӣ ба хусусиятҳои физиологияю биохимиявӣ навъҳои соя.

3. Муайян кардани дараҷаи таъсири танзимкунандагони рушди растанӣ ба ҳосилнокӣ ва сифати дони навъҳои соя.

- мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси 6D060712 - Физиология ва биохимияи растаниҳо, ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад. Таҳқиқотҳои диссертатсия ҷанбаҳои асосии илмӣ ихтисоси 6D060712 - Физиология ва биохимияи растаниҳоро дақиқ инъикос намуда, ба талаботи муайяне, ки дар шиносномаи ин ихтисос муқаррар шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Мувофиқи банди 1-Таъсири коркарди пеш аз кишти тухмӣ бо танзимкунандагони рушд биостимуляторҳо ба раванди сабзишу инкишофи навъҳои соя - зербоби 3.1.

Мувофиқи банди 2- Таъсири шароитҳои ғизои ҳокӣ ба рушд ва нумуи навъҳои соя – зербоби 3.2.

Мувофиқи банди 3- Таъсири танзимкунандагони рушд ба ҳосилнокӣ ва сифати дони навъҳои соя – зербоби 3.3.

Диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ тибқи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.03.2010с, таҳти №167 «Мутобиқшавии физиологияю биохимиявӣ ва механизмҳои танзими устуворнокии организмҳои зинда ба таъсири стресс» ва афзалият дар рушди кишвар дар ҷаҳорҷӯбаи «Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаҳои илм, технология ва инноватсия то соли 2030 ҷиҳати таъмини амнияти озуқаворӣ ва дастрасии аҳоли ба ғизои хушсифат» анҷом дода шудааст. Аз ин лиҳоз, интихоби мавзуи рисола ба самтҳои афзалиятноки нишондодашуда мувофиқат менамояд.

Ҳамзамон таҳқиқот ба талаботи феҳристи ихтисосҳое, ки аз рӯйи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон унвонҳои илмӣ дода мешаванд ва бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Оид ба муқаммал инъикос ёфтани муҳтавои кори диссертатсионӣ дар таълифоти нашршудаи доктараб дар асоси таҳқиқоти васеи биохимиявӣ як қатор масъалаҳои асосии илмӣ, ки дар физиология ва биохимияи растаниҳо аҳамияти амалӣ доранд, мавриди омӯзиш қарор гирифта шуда, ҳалли худро ёфтанд. Равиши методологии дар кори диссертатсионӣ татбиқшуда ва натиҷаҳои таҷрибавии дар асоси он ба даст овардашуда, имкон дод, ки самаранокӣ ва танзимкунандагии пайвастагиҳои омӯхташаванда на танҳо аз консентратсияи онҳо, балки аз сохтори кимиёвӣ ва радикалҳои таомулпазири онҳо вобаста аст. Муайян карда шудааст, ки танзимкунандагии моддаҳои омӯхташуда ба фурубарии об ва энергияи сабзиши донаҳои соя, асосан дар 24 соати аввали таъсиррасониш ба донаҳои тухмии соя зоҳир мегардад. Маълум карда шудааст, ки танзимкунандагони рушди растанӣ вобаста аз мавҷудияти гурӯҳҳои муҳтавои фаъолияткунанда, таркиби кимиёвиашон метавонанд ба миқдори пигментҳои пластидӣ дар зинаҳои аввали пайдоиш ва рушди майсаҳои растаниҳои соя таъсири амиқ расонанд. Нишон дода шудааст, ки гурӯҳҳои фаъолияткунандаи танзимкунандагони рушди растанӣ ба равандҳои физиологияи биохимиявӣ дар заминаи рушду нумуи майсаҳо қарордошта, таъсир мерасонанд. Маводи дар асоси танзимкунандагони рушди растанӣ биостимуляторҳо муайян карда шудаанд, ки аз ҷиҳати фаъолнокӣ аз танзимкунандагони маъмулӣ камтар нестанд. Фаъолнокии метаболии танзимкунандагони рушди растанӣ ба сабзиш, инкишофи майсаҳо ва решаҳои ҷанинии навъҳои сояи “Орзу”, “Ситора” ва “Дорнитса” муқаррар карда шуданд.

Қоркардҳои илмӣ, ки аз рӯйи натиҷаҳои қорҳо аз ҷоп баромадаанд, дар таҳияи барномаҳои таълимӣ дар физиология ва биохимияи растаниҳо, курсҳои махсус, ҳангоми хондани лексияҳо, иҷрои қорҳои лабораторӣ, навиштани қорҳои курсӣ, хатмкунӣ ва диссертатсионӣ дар факултетҳои химия ва биологияи Донишгоҳҳои олии метавонанд мавриди истифода қарор гиранд.

- натиҷаҳои асосии диссертатсия дар 9 мақола, аз ҷумла 5 мақола дар маҷалаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти ҚТ, инчунин 4 мақола дар маҷмуаи конференсиҳо нашр гардидааст.

- эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқи диссертатсионии бадастомада бо усулҳои замонавии химиявӣ ва биологияи таҳқиқот, қоркарди статистикӣ натиҷаҳо таъмин ва асоснок карда шудааст. Омӯзиши физиологияи биохимиявӣ бо маълумотҳои зиёди фарқкунандаи таҷрибавӣ ва қоркарди омории онҳо бо истифода аз барномаи стандартӣ ва компютери MS Excel амалӣ карда шудааст. Қоркард ва таҳлили

натиҷаҳо бо истифода аз усулҳои олимони Б.А. Доспехов 1985, Мякушко 1984 таъмин ва асоснок карда шудааст.

- комиссияи эксперти пешниҳод мекунад, ки диссертатсия ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-038 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шавад;

- комиссияи эксперти ба ҳайси **муқарризони расмӣ** ва **муассисаи пешбар**, пешниҳод менамояд;

Нигмонов Мухбил – доктори илмҳои биологӣ, ходими пешбари илмии Озмоишгоҳи беҳатарии биологӣ, Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон;

Тағоева Хатича Эркаевна – номзоди илмҳои биологӣ, декани факултети педагогика ва психология Донишгоҳи давлатии Данғара.

Ба сифати **муассисаи пешбар** - Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи **Ш. Шохтемур** тавсия дода шавад.

- комиссияи эксперти барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферат дар сомонии Комиссия ва Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷозат медиҳад;

- нашр ва паҳнкунии автореферат ва паҳлуҳои дигари арзёбии диссертатсия, хулоса пешниҳод менамояд.

Комиссияи эксперти диссертатсияи Усмониён Нигина Солиҳ дар мавзӯи «**Таъсири коркарди пеш аз кишти тухмӣ ба хусусиятҳои физиологӣ ва биохимиявии навъҳои соя (лубиёи чинӣ) дар шароити водии Ҳисор**» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисос 6D060712 – Физиология ва биохимияи растаниҳо баррасӣ намуда, дар асоси банди 60 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ

ҚАРОР ҚАРД:

1. Диссертатсияи Усмониён Нигина Солиҳ дар мавзӯи «**Таъсири коркарди пеш аз кишти тухмӣ ба хусусиятҳои физиологӣ ва биохимиявии навъҳои соя (лубиёи чинӣ) дар шароити водии Ҳисор**» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисос 6D060712 – Физиология ва биохимияи растаниҳо ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи эксперти муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқотиашон ба ихтисоси 6D060712 – Физиология ва биохимияи растаниҳо мувофиқат доранд, ба ҳайси **муқарризони расмӣ** пешниҳод менамояд:

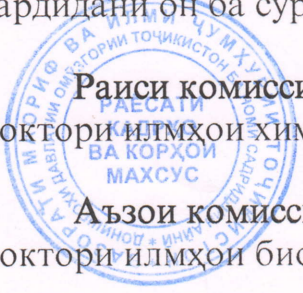
- **Нигмонов Мухбил** - доктори илмҳои биологӣ, ходими пешбари илмии Озмоишгоҳи беҳатарии биологии Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани АМИТ;

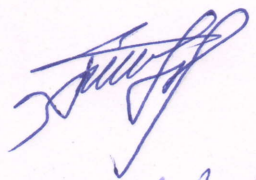
- **Тағоева Хатича Эркаевна** – номзоди илмҳои биологӣ, декани факултети педагогика ва психология Донишгоҳи давлатии Данғара.

Ба сифати **муассисаи пешбар** - Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи **Ш. Шохтемур** тавсия дода шавад.

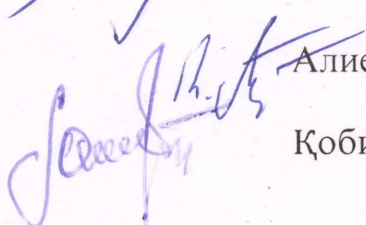
4. Барои ҷойгир намудани эълон оид ба ҳимояи диссертатсия дар сомонаҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.

5. Барои ҷопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис (100 адад) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои химия, профессор

Рачабзода С.И.

Аъзои комиссияи экспертӣ:
доктори илмҳои биологӣ, профессор

Алиев Қ.

номзади илмҳои биологӣ

Қобилов Ю.

«15» 07 соли 2026

